

The performance of the Islamic Republic of Iran Army in non-combat operations from 2016 to 2019

Bijan taghavi asl^{1✉}

1. Department of Management, Faculty of Social Sciences, Command and Staff University, Tehran, Iran. E-mail: seybijantaghaviasl@gmail.com

Article Info

ABSTRACT

Article type:

Research Article

The general purpose of this article is "How the Islamic Republic of Iran Army performs in non-combat military operations (natural disaster relief and humanitarian aid) from 2016 to 2019".

Article history:

Received

4 May 2024

Received in revised

2 September 2024

Accepted

12 September 2024

Published online

21 September 2024

general research question; What is the performance of the Islamic Republic of Iran Army in non-combat military operations (natural disaster relief and humanitarian aid) from 1395 to 1398? The studied society, units conducting non-combat operations; Its documents and statistical community includes commanders, managers and operational experts, descriptive research method, applied research type, mixed data analysis approach, library and field data collection method. To measure the indicators, the Likert scale was used and the researcher analyzed the research findings with a 98% confidence factor, and the summary of the results are: natural disaster relief operations and humanitarian aid operations have a positive effect on the evaluation of non-combat operations.

After examining the results in the hypotheses, the positive effect of natural disaster relief operations (preparation, response to crisis, reduction of disaster effect and restoration and reconstruction) and the positive effect of humanitarian aid operations (combating artificial (human) accidents and reducing unexpected accidents) in performance evaluation The Army of the Islamic Republic of Iran was approved in non-combat operations from 2016 to 2019.

Keywords:

operation, non-combat operations, disaster relief operations, humanitarian aid operations

Cite this article: taghaviasl, B. (2024). The performance of the Islamic Republic of Iran Army in non-combat operations from 2016 to 2019. *War Study Quarterly*, 6(21), 7-34.

DOI: 10.22034/qjws.2024.2028174.1208

Publisher: Command and Staff University

عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات غیر جنگی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸

بیژن تقوی اصل^۱ ✉

۱. نویسنده مسئول، گروه زمینی، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه فرماندهی و ستاد، تهران، ایران، رایانامه:

seybijantaghaviasl@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف کلی از این مقاله «چگونگی عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات نظامی غیر جنگی (امداد بلاای طبیعی و کمک بشردوستانه) از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸» است.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۱۵	سؤال کلی پژوهش، عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات نظامی غیر جنگی (امداد بلاای طبیعی و کمک بشردوستانه) از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ چگونه بوده است؟ جامعه مورد مطالعه، یگان‌های مجری عملیات غیر جنگی و اسناد و مدارک، جامعه آماری آن شامل فرماندهان، مدیران و کارشناسان عملیاتی بوده، روش تحقیق توصیفی، نوع تحقیق کاربردی، رویکرد تجزیه و تحلیل داده‌ها آمیخته، روش گردآوری داده‌ها کتابخانه‌ای و میدانی است. برای اندازه‌گیری شاخص‌ها از طیف لیکرت استفاده شده و محقق، یافته‌های تحقیق را با ضریب اطمینان ۹۸٪ مورد تجزیه و تحلیل قرار داده که خلاصه نتایج آن عبارت‌اند از: عملکرد عملیات غیر جنگی آجا در عملیات امداد بلاای طبیعی و عملیات کمک بشردوستانه تأثیر مثبت دارد. پس از بررسی نتایج در فرضیه‌ها تأثیر مثبت عملیات امداد بلاای طبیعی (ایجاد آمادگی، واکنش به بحران، کاهش اثر فاجعه‌ای و ترمیم و بازسازی) و تأثیر مثبت عملیات کمک بشردوستانه (مقابله با حوادث مصنوعی (بشری) و کاهش حوادث غیر مترقبه) در ارزیابی عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات غیر جنگی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ تأیید گردید.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۶/۱۲	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۲۲	
تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۶/۳۱	
کلیدواژه‌ها: عملکرد، عملیات غیر جنگی، عملیات امداد بلاای طبیعی، عملیات کمک بشردوستانه	

استناد: تقوی اصل، بیژن. (۱۴۰۳). عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات غیر جنگی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸. فصلنامه مطالعات جنگ، ۶ (۲۱)، ۷-۳۴.

DOI: 10.22034/qjws.2024.2028174.1208

مقدمه

وقوع بحران و پیامدهای ناشی از آن، یکی از برجسته‌ترین تهدیدهای امنیت ملی برای کشورهای مختلف به‌شمار می‌آید. این امر به‌ویژه اگر در کانون‌ها و مراکز حیاتی هر کشوری اتفاق بیفتد عمق و گستره بحران را افزایش خواهد داد. مقابله نکردن سریع با رویدادهای طبیعی یا انسان‌ساز پیش‌بینی‌نشده که روال عادی فعالیت‌های یک منطقه حیاتی را مختل ساخته، منجر به افزایش عمق، نفوذ و گسترش آن در منطقه می‌شود و در کوتاه‌ترین زمان به بحران تبدیل خواهد شد.

داشتن توانایی کنترل، مدیریت و کاهش خسارت‌ها و تلفات ناشی از یک بحران، عامل توان مهم یک سازمان برای مدیریت بحران است. ارتش جمهوری اسلامی ایران با داشتن توانمندی‌های ذاتی (توانمندی، عملکرد پیوسته و مداومت در یک فعالیت) به‌عنوان یکی از سازمان‌های موفق در مدیریت بحران کشور نسبت به‌کارگیری و ایجاد هماهنگی بین ساختارها و کارکردهای سازمانی و نهادهای مسئول، در شرایط اضطراری از ظرفیت بالایی برخوردار است. (ولدبیگی، ۱۴:۱۳۹۱).

با افزایش بروز بلایای طبیعی، به‌ویژه در بلایای بزرگ ظرفیت سازمان‌های مدنی و بشردوستانه همچون صلیب سرخ و هلال‌احمر ممکن است محدود باشد و سازمان‌های مدنی و بشردوستانه معمولاً برای پاسخ مؤثر و سریع در بلایای طبیعی مناسب نیستند؛ زیرا انضباط و کارایی، اولین لازمهٔ پاسخ‌گویی به فاجعه و اجرای وظایف امدادی است که اغلب مأموریت‌های خطرناکی هستند و سازمان‌های نظامی آمادگی‌های بیشتری را در این زمینه دارند؛ لذا هدف کلی از این مقاله «چگونگی عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات نظامی غیرجنگی (امداد بلایای طبیعی و کمک بشردوستانه) از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸» است. سؤال کلی پژوهش: عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات نظامی غیرجنگی (امداد بلایای طبیعی و کمک بشردوستانه) از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ چگونه بوده است؟ فرضیه کلی پژوهش: عملکرد عملیات غیرجنگی آجا در عملیات امداد بلایای طبیعی و عملیات کمک بشردوستانه تأثیر مثبت دارد.

اهمیت و ضرورت پژوهش

پژوهش حاضر تلاش دارد با ارزیابی علمی، عملکرد آجا را تجزیه و تحلیل نماید. انجام پژوهش ارزیابی عملکرد آجا در عملیات نظامی غیرجنگی می‌تواند الگوی علمی نظامی و

کاربردی جهت نیروها را با توجه به بحران‌های آینده ایجاد کند تا فرماندهان نظامی و افسران رزمی سطوح مختلف نیروهای آجا و فرماندهان و طراحان عملیات نظامی بتوانند با شناخت عملکرد ارتش در عملیات نظامی غیرجنگی به مراتب نقش مؤثرتری در مدیریت بحران‌ها نسبت به گذشته ایفا نمایند. با این اوصاف انجام پژوهش حاضر به دلایل زیر حائز اهمیت است:

(۱) با توجه به پیچیدگی‌های بحران‌های آینده هماهنگی و کنترل لازم و پیشرفته، بین رسته‌های مختلف در نیروهای تابعه آجا تقویت می‌شود.

(۲) جهت فرماندهان و کارکنان شاغل در آجا، بحران‌های آینده و شرح وظایف جدید خود، احصاء می‌گردد.

(۳) در نهایت با انجام این پژوهش دانش کاربردی نیروهای آجا در عملیات نظامی غیرجنگی مشخص می‌شود.

این پژوهش می‌تواند راهگشای فرماندهان و افسران ستاد هماهنگ‌کننده و تخصصی در عملیات نظامی غیرجنگی آجا باشد. با انجام این پژوهش، افسران می‌توانند به‌عنوان یک منبع در دسترس، از آن استفاده کنند و در عملیات غیرجنگی آتی بهره‌برداری نمایند و همچنین به‌عنوان یک منبع آموزشی معتبر جهت مراکز آموزش مقدماتی و عالی و دانشجویان دافوس مورد بهره‌برداری قرار دهند.

از سوی دیگر اگر فرایند طرح‌ریزی عملیات نظامی غیرجنگی، یکپارچه، متناسب با ساختار و سازمان آجا انجام نشود؛ در زمان‌های بحران و جنگ و بروز و ظهور هرگونه تهدید، بی‌تردید نمی‌توان بدون داشتن طرح‌ریزی مناسب، هماهنگ و یکنواخت به مقابله برخاست. کم‌توجهی به این موضوع ضمن حل نشدن مسئله تحقیق موجب خواهد شد تا کاستی‌ها و ضعف‌های موجود در اجرای عملیات غیرجنگی آجا مکتوم مانده و آسیب‌های زیر به وجود آید:

- باعث اعمال سلیقه‌های شخصی در اجرای عملیات نظامی غیرجنگی آجا شده و ضمن ایجاد سردرگمی بین عناصر مجری در زمان عملیات، باعث تلفات، خسارات و هزینه‌های گزاف شود.

- وحدت رویه و یکنواختی در اجرای عملیات نظامی غیرجنگی در آجا میسر نخواهد شد.

- هم‌افزایی نیروها و موفقیت در صحنه بحران طبیعی و مصنوعی برای اجرای عملیات نظامی غیرجنگی محقق نخواهد شد.

- دستیابی به اهداف عملیاتی در عملیات غیر جنگی آجا با مشکلاتی مواجه خواهد شد.

مبانی نظری و پیشینه‌های تجربی پژوهش

هدف اصلی این پژوهش ارزیابی چگونگی عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات نظامی غیر جنگی (امداد بلاای طبیعی و کمک بشردوستانه) از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ است.

عملکرد: هر عمل یا محصول حاصل و نتایجی دارد. تعیین میزان این نتایج باعث به دست آمدن عملکرد آن عمل یا محصول خواهد شد (زمانی، ۱۳۹۲: ۱۸).

ارتش جمهوری اسلامی ایران: وظیفه اصلی ارتش «پاسداری از استقلال و تمامیت ارضی کشور» جمهوری اسلامی ایران است (اصل یک‌صد و چهل و سوم قانون اساسی).

عملیات نظامی غیر جنگی: عملیات نظامی غیر جنگی شامل مجموعه وسیعی از اقدامات است که نیروهای نظامی برای مقاصد غیر از عملیات رزمی بزرگ و گسترده که معمولاً با جنگ مرتبط هستند انجام می‌دهند (آیین‌نامه عملیات سپاه، ۱۳۸۴: ۳۴۱).

عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات نظامی غیر جنگی: برآورد و سنجش کیفیت کارکرد و عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در مجموعه وسیعی از اقدامات که برای مقاصد غیر از عملیات رزمی بزرگ و گسترده انجام می‌دهد.

عملیات کمک بشردوستانه: عملیاتی که به‌وسیله آن ارتش به‌عنوان بخشی از یک نیروی مشترک، چندملیتی و چند سازمانی برای تعدیل یا کاهش نتایج حوادث غیر مترقبه طبیعی یا مصنوعی (بشری) یا دیگر شرایط رایج (رنج بشری، بیماری، قحطی، شرایط سخت) در خارج از خاک کشور انجام می‌دهد (همان: ۳۵۳).

عملیات امداد بلاای طبیعی: عملیاتی که در آن ارتش در مقابله با حوادث غیر مترقبه رفاه انسان را تقویت و تلفات جانی، رنج و درد یا نابودی اموال را در نتیجه حوادث غیر مترقبه طبیعی یا بشری به‌عنوان بخشی از تیم‌های مشترک، چند سازمانی و چندملیتی کاهش می‌دهد (همان: ۳۵۲).

اثر فاجعه‌ای: پیش‌بینی تأثیرات کل یک فاجعه در زمینه‌های مختلف در یک محیط را عنوان می‌کند (آزادی، ۱۳۹۸: ۱۴۲).

ایجاد آمادگی: به فراهم کردن زیرساخت‌های لازم برای مقابله با یک بحران پیش‌بینی‌شده یا غیر قابل پیش‌بینی توسط سازمان متولی مقابله با بحران در یک بازه زمانی معین گویند (آیین‌نامه عملیات سپاه، ۱۳۸۴: ۳۵۴).

واکنش به بحران: عبارت است از کلیه اقداماتی که از ابتدای وقوع یک بحران توسط سازمان‌های مسئول در این زمینه انجام می‌شود (همان: ۳۵۴).

ترمیم و بازسازی: عبارت است از کلیه اقداماتی که در مناطق بحران‌زده برای بازگشت به شرایط عادی و مقابله با همان بحران در آینده، پس از پایان بحران در آن منطقه انجام می‌پذیرد (همان، ۳۵۴).

حوادث غیرمترقبه: به کلیه حوادث طبیعی و مصنوعی (حوادثی که در آن انسان تأثیرگذار است.) که به صورت غیرمنتظره در یک منطقه رخ می‌دهد (همان، ۳۴۸).

تاریخچه عملیات غیرجنگی: اگرچه همکاری سازمان‌های نظامی در عملیات امدادرسانی امر جدیدی نیست، (امداد هوایی در برلین در سال ۱۹۴۸) باین وجود رسمیت یافتن تعاملات سازمان‌های نظامی در فعالیتهای امدادرسانی از اوایل دهه ۱۹۹۰ آغاز شده و روند رو به رشد داشته و خیلی زود مقبولیت یافته است (Harkin, 2009:24).

منابع نظامی در امدادرسانی‌ها پس از طوفان موسمی سال ۱۹۹۱ در بنگلادش و طوفان میتچ^۱ در آمریکای مرکزی در سال ۱۹۹۸ مورد استفاده قرار گرفته است. ارتش ایالات متحده از نیروهای نظامی در امدادرسانی طوفان کاترینا در سال ۲۰۰۵ استفاده کرد. ارتش انگلیس برای کمک به سیل‌زدگان در بریتانیا در سال ۲۰۰۷ وارد عمل شد. تعداد زیادی از نیروهای نظامی چینی پس از زمین‌لرزه در استان سیچوان در سال ۲۰۰۸ به امدادرسانی پرداختند و در استان آسیب دیده، مستقر شدند. در زلزله سال ۲۰۱۰ در هائیتی که بزرگ‌ترین مأموریت فاجعه در تاریخ نظامی ایالات متحده محسوب می‌شود، نیروهای نظامی آمریکا در امدادرسانی مشارکت داشتند (Malish, 2009:24).

برابر مستندات موجود، به نظر می‌رسد اولین قانون کشور در خصوص مدیریت بحران در دوره قاجاریه (سال ۱۲۸۶ ه.ش) به‌منظور «حمایت از قربانیان» تصویب شد که بر اساس این قانون، «وزارت داخله» موظف به کمک قربانیان بود. در سال ۱۳۰۲ به دنبال زلزله تربت‌حیدریه که منجر به کشته شدن ۲۲۰۰ نفر شد، «جمعیت شیر و خورشید ایران» تأسیس شد. نخستین قانونی که مستقیماً بر موضوع مدیریت بحران دلالت دارد، قانون مربوط به تشکیل سازمان دفاع غیرنظامی کشور، مصوب ۱۳۳۷ مبتنی بر سیستم سازمانی متمرکز در مدیریت بحران است. سازمان مذکور به‌منظور حفظ جان و مال افراد کشور از

تعرضات هوایی، حوادث طبیعی، سوانح غیرمترقبه، تقلیل اثرات آن، همچنین تقویت روحیه و ایجاد علائق و همکاری متقابل بین افراد در مواقع غیرعادی و اضطراری تأسیس گردید که در هر محل تحت نظر مستقیم استاندار و یا فرماندار انجام وظیفه نماید. مقرر شد مقررات و آیین‌نامه‌های اجرایی و سازمانی مربوط، توسط دولت تهیه و به تصویب کمیسیون مجلس برسد. در سال ۱۳۴۱ «ستاد کمک به مجروحین» توسط ارتش ایران تأسیس شد. در سال ۱۳۴۵، قانون اجازه قبول عضویت سازمان دفاع غیرنظامی ایران در سازمان بین‌المللی دفاع غیرنظامی جهانی به تصویب رسید. در سال ۱۳۵۰، «سازمان امداد و نجات» در جمعیت شیر و خورشید ایران تشکیل شد (آزادی، ۱۳۹۸).

با تصویب اصلاح قانون سازمان دفاع غیرنظامی کشور در سال ۱۳۵۱ توسط مجلس ملی، «سازمان امداد و نجات» با کلیه دارایی، بودجه و کارکنان به مجموعه ارتش واگذار شد و در مقایسه با قانون مصوب سال ۱۳۳۷ تغییرات زیر قابل توجه بوده است:

در سال ۱۳۵۶ با تصویب «قانون اصلاح مواد (۲) و (۴) قانون سازمان دفاع غیرنظامی کشور» مجدداً سازمان مذکور با کلیه دارایی، بودجه و کارکنان به وزارت کشور وابسته گردید و مقرر شد آیین‌نامه‌های اجرایی قانون به وسیله وزارت کشور تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران برسد. در سال ۱۳۷۰، مدیریت بحران به «وزارت کشور» واگذار شد و در همان سال قانون «تشکیل کمیته ملی کاهش اثر بلایای طبیعی و کمیته‌های تخصصی ۹ گانه» توسط مجلس تصویب شد.

پس از وقوع زلزله بم در سال ۱۳۸۲ و تشکیل سازمان، مباحث مدیریت خطر بلایا در جامعه ایران روند رو به رشدی داشت و توسعه رشته‌های دانشگاهی و اقدامات سامانه‌های اجرایی کشور گواه این امر است. در این سال طرح «جامع امداد و نجات کشور» تصویب و ابلاغ شد.

در سال ۱۳۸۳ سیاست‌های کلی نظام در حوزه پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از سوانح طبیعی و حوادث غیرمترقبه، در راستای مقابله با آن‌ها در ۹ بند تنظیم و توسط مجمع تشخیص مصلحت نظام تصویب شد و در سال ۱۳۸۴ به سران قوای سه‌گانه ابلاغ شد که نیروهای مسلح در این سیاست‌ها، عملکردی هماهنگ با مدیریت بحران کشور دارند.

بسیاری از اصول مورد استفاده در جنگ، در عملیات غیرجنگی نیز به کار گرفته می‌شوند. ملاحظاتی دیگر که به همان اندازه مهم هستند (آیین‌نامه عملیات سپاه، ۱۳۸۴: ۴۰۱) عبارت‌اند از:

۱- هدف: هدایت هرگونه عملیات نظامی در راستای یک هدف قابل دستیابی، قاطع و کاملاً مشخص.

۲- وحدت تلاش: به دست آوردن وحدت تلاش در هرگونه عملیات.

۳- مشروعیت: پیگیری خواسته‌های موردقبول توسط افراد ذی‌صلاح دولتی جهت اداره یک گروه یا سازمان برای اجرای تصمیمات.

۴- پایداری: آمادگی جهت به‌کارگیری توانمندی سنجیده و طولانی نظامی در پشتیبانی از اهداف استراتژیک.

۵- محدودیت: به‌کارگیری احتیاط‌آمیز توانمندی نظامی مناسب.

۶- امنیت: اجازه ندادن به گروه‌های متخاصم تحت هیچ شرایطی، جهت به دست آوردن برتری غیرمنتظره.

بر اساس نتایج حاصل، فهرست مخاطرات اولویت‌دار کشور (به ترتیب حروف الفبا) به شرح زیر است (آیین‌نامه قوانین و مقررات ملی و بین‌المللی مدیریت بحران، ۱۳۹۸):

۱- آتش‌سوزی (جنگل‌ها، مراتع و صنعتی)	۸- بیماری دام، طیور و آبزیان؛
۲- آلودگی هوا؛	۹- ازدحام جمعیت؛
۳- بیابان‌زایی؛	۱۰- بیماری‌های فراگیر انسانی؛
۴- حرکات دامنه‌ای؛	۱۱- حوادث حمل‌ونقل جاده‌ای؛
۵- خشک‌سالی؛	۱۲- زلزله؛
۶- سیل؛	۱۳- فرونشست زمین؛
۷- گردوغبار و طوفان گردوخاک؛	۱۴- موج سرما؛

خطرات پنهان در عملیات غیرجنگی

- (۱) شکست خوردن در تشخیص شرایط پایانی؛
- (۲) تمایل به استفاده و به‌کارگیری ارتش در موقعی که ابزار و راهکارهای مناسب‌تر دیگری ممکن است وجود داشته باشد؛

- (۳) گسترده شدن مأموریت؛
- (۴) عدم اطمینان به این که کلیه فعالیت‌ها در زمینه دستیابی به شرایط پایانی کمک می‌کند؛
- (۵) شکست در حصول اطمینان از مشروعیت اختیارات محلی.
- (۶) منطبق کردن ارزش‌ها، خواسته‌ها و فرایندهای تفکر کشور با یک فرهنگ خارجی (آئین‌نامه عملیات سپاه، ۱۳۸۴:۳۴۶).

نیازمندی‌های مالی و تجهیزات ویژه در عملیات غیر جنگی

روابط عمومی: نقش روابط عمومی یگان و هماهنگی با آژانس‌های خبری، برای یگان مهم خواهد بود که چگونه عملکرد یگان بازتاب رسانه‌ای داشته و برای موفقیت آگاهانه هر عملیات نیز نقش بسیار مهم دارد. در عملیات غیر جنگی، افسر روابط عمومی ممکن است مرکز ثقل افسران ستاد تخصصی فرمانده باشد و این مسئله به علت ماهیت عملیات غیر جنگی و اساس مشروعیت آن است که می‌تواند تأثیر بسزایی در محیط عملیات غیر جنگی داشته باشد.

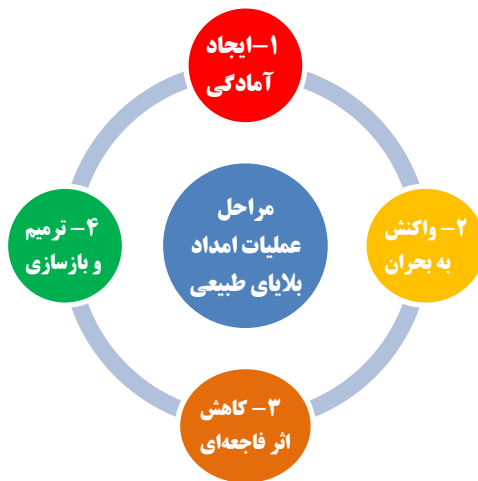
۲) هماهنگی سازمانی: در هر حالت، سازمان‌های دولتی کشور ممکن است در طرح‌ریزی و به‌کارگیری امکانات یگان پیشگام باشند. یگان‌ها به محض اینکه درگیر مأموریت شدند، معمولاً هماهنگی مستقیم با سازمان‌های دولتی محلی (سازمان مدیریت بحران، سازمان منابع طبیعی و جنگل‌داری، نیروی انتظامی و استانداری) را آغاز می‌کنند تا این که طرح‌های خود را تجزیه و تحلیل نموده، راهنمایی‌های آن‌ها را دریافت کرده و پیشنهادها را تهیه نمایند. این هماهنگی همواره از طریق مرکز عملیات نظامی و غیرنظامی (CMOC)^۱ یگان صورت می‌گیرد (آئین‌نامه عملیات سپاه، ۱۳۸۴:۳۴۶).

عملیات امداد بلایای طبیعی

خداوند سبحان در قرآن کریم (مائده، ۳۲) می‌فرماید: «هر کس که فردی را زنده بدارد چنان است که گویی تمام مردم را زنده داشته است.» نتایج بحران‌ها صرف نظر از اینکه

منشأ آن طبیعت باشد یا غیرطبیعی یا بین انسان و طبیعت مشترک باشد؛ هم به انسان و هم به محیط طبیعی برمی‌گردد. مخاطرات انسانی شامل افزایش بیش از حد جمعیت، جرم و جنایت، جنگ، رکود اقتصادی، ضعف و ناتوانی، انواع بیماری‌ها و آوارگی است و مخاطرات طبیعی حوادثی چون زلزله، آتش‌فشان، خشک‌سالی، سیل، طوفان و غیره اطلاق می‌شود (آزادی، ۱۳۹۸).

بلاایای طبیعی نه تنها برای عوام بلکه برای اولیای الهی نیز از اهمیت خاصی برخوردار بوده است، عملیات مقابله با بلاایای طبیعی رفاه انسان را تقویت و تلفات جانی، رنج و درد یا نابودی اموال را در نتیجه حوادث غیرمترقبه طبیعی یا بشری تقلیل می‌دهد. ارتش به همراه فرماندهی‌های زیر امر مهندسی، دژبان، ترابری، پزشکی و ارتباطی می‌تواند در عملیات مقابله با حوادث غیرمترقبه به‌عنوان بخشی از تیم‌های مشترک، چند سازمانی و تیم‌های مرکب چندملیتی شرکت کند. عموماً مرکز فرماندهی ارتش، حوادث غیرمترقبه و دیگر عملیات پشتیبانی داخلی را با طرح‌ریزی و هماهنگ‌سازی فعالیت‌های یگان‌های زیر امر ارتش با سازمان‌های متناسب محلی، استانی و کشوری و غیردولتی انجام می‌دهد. (آیین‌نامه عملیات سپاه، ۱۳۸۴: ۳۵۴)

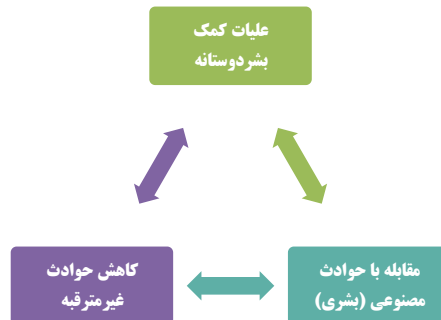

مراحل عملیات امداد بلاایای طبیعی

عملیات کمک بشردوستانه

عملیات کمک بشردوستانه مکانیزمی را ایجاد می‌کند که به‌وسیله آن شرکت‌کنندگان ارتش به‌عنوان بخشی از نیروی مشترک، چندملیتی و چند سازمانی برای تعدیل یا کاهش

نتایج حوادث غیرمترقبه طبیعی یا مصنوعی (بشری) یا دیگر شرایط رایج (رنج بشری، بیماری، قحطی، شرایط سخت) در خارج از کشور فعالیت می‌کنند. کمک بشردوستانه که ارتش فراهم می‌کند از نظر طول و گستره محدود است. کمک بشردوستانه، تلاش‌های مسئولان غیرنظامی یا سازمان‌های کشور میزبان را که مسئولیت اصلی تأمین کمک دارند، تکمیل می‌کند (آئین‌نامه عملیات سپاه، ۱۳۸۴:۳۴۶).

عملکرد

از واژه «عملکرد» تعاریف بسیاری ارائه شده است. به‌منظور درک صحیح هر پدیده یا موضوع، لازم است آن پدیده تعریف شود تا برداشت و فهم مشترکی به دست آید. موضوع ارزیابی عملکرد نیز از این قاعده مستثنی نیست.

«وردر» و «دیویس» معتقدند: ارزیابی عملکرد فرایندی است که عملکرد فرد یا گروه در رابطه با اجرای وظایف محوله را تعریف می‌کند. ارزیابی عملکرد در بُعد نحوه استفاده از منابع و امکانات در قالب شاخص‌های کارایی بیان می‌شود. (وردر و دیویس، ۱۹۹۳)

هر سامانه شامل توانمندی‌های مختلفی در حوزه‌های گوناگون است و هر یک از این توانمندی‌ها در عملکرد آن سامانه نقش بسزایی دارند. بررسی این توانمندی‌ها و درنهایت تجزیه و تحلیل نتایج کسب‌شده، موجب ارزیابی عملکرد آن سامانه می‌شود؛ اگر در ساده‌ترین تعریف، نسبت داده به ستانده را کارایی بدانیم، نظام ارزیابی عملکرد در واقع میزان کارایی تصمیمات مدیریت در خصوص استفاده بهینه از منابع و امکانات را موردسنجش قرار می‌دهد. در این پژوهش عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در خصوص اجرای عملیات غیرجنگی مورد بررسی قرار گرفته و توانمندی‌های فردی و گروهی در عملکرد سامانه بررسی شده است.

حسابرسی عملکرد

در ادبیات اقتصادی حسابرسی عملکرد یعنی حسابرسی کاملاً اثربخش و صرفه اقتصادی و در ادبیات علمی حسابرسی عملکرد را ارزیابی نظام‌مند و هدفمند فعالیت‌ها یا فرایندهای یک برنامه یا یک فعالیت برای تعیین کارایی، اثربخشی و صرفه اقتصادی فعالیت‌ها تعریف کرده‌اند. (کامیابی و همکاران؛ ۱۳۹۷)

ارزیابی عملکرد در بُعد سازمانی معمولاً مترادف با اثربخشی فعالیت‌ها است. منظور از اثربخشی، میزان دستیابی به اهداف و برنامه‌ها با ویژگی کارا بودن فعالیت‌ها و عملیات است. به‌طور کلی ارزیابی عملکرد به فرایند سنجش و اندازه‌گیری عملکرد دستگاه‌ها در دوره‌های مشخص گفته می‌شود، به‌گونه‌ای که انتظارات و شاخص‌های مورد قضاوت برای دستگاه ارزیابی‌شونده شفاف و از قبل به آن ابلاغ شده باشد.

دیدگاه‌های سنتی و نوین در ارزیابی عملکرد

مباحث ارزیابی عملکرد را می‌توان از زوایای متفاوتی مورد بررسی قرار داد. دو دیدگاه اساسی سنتی و نو در این باره وجود دارد. دیدگاه سنتی، قضاوت و یادآوری عملکرد و کنترل ارزیابی‌شونده را هدف قرار داده و سبک دستوری دارد. این دیدگاه تنها معطوف به عملکرد دوره زمانی گذشته است و با مقتضیات گذشته نیز شکل گرفته است. دیدگاه نو، آموزش، رشد و توسعه ظرفیت‌های ارزیابی‌شونده، بهبود و بهسازی افراد و سازمان و عملکرد آن، ارائه خدمات مشاوره‌ای و مشارکت عمومی ذی‌نفعان، ایجاد انگیزش و مسئولیت‌پذیری برای بهبود کیفیت و بهینه‌سازی فعالیت‌ها و عملیات را هدف قرار داده و مبنای آن را شناسایی نقاط ضعف و قوت و تعالی سازمانی تشکیل می‌دهد. خاستگاه این دیدگاه مقتضیات معاصر بوده و با استفاده از تکنیک‌ها و روش‌های مدرن، توسعه پیدا می‌کند. حوزه تحت پوشش اندازه‌گیری عملکرد می‌تواند سطح کلان سازمان، واحد، فرایند و کارکنان باشد. (لطیفیان؛ ۱۳۹۵)

سازمان، افراد یا واحد سازمانی گرچه به‌ظاهر مناسب هستند اما تنها جزئی از سیستم کل هستند و باید شرایط اجزای دیگر آن نیز مدنظر قرار گیرد. توجه به معیارهای همه‌جانبه و استراتژی‌ها و آرمان‌های سازمان از لوازم یک سیستم مدیریت عملکرد جامع است. چنین رویکردی در ارزیابی عملکرد، یک ارزیابی واقعی، عدالت‌محور، قابل‌اعتماد و اتکا و پیش‌برنده و پویا خواهد بود.

ضرورت و اهمیت ارزیابی عملکرد

بهبود مستمر عملکرد سازمان‌ها، نیروی عظیم هم‌افزا ایجاد می‌کند که این نیرو می‌تواند پشتیبان برنامه رشد، توسعه و ایجاد فرصت‌های تعالی سازمانی شود. بدون بررسی و کسب آگاهی از میزان پیشرفت و دستیابی به اهداف و بدون شناسایی چالش‌های پیش روی سازمان و کسب بازخورد و اطلاع از میزان اجرای سیاست‌های تدوین‌شده و شناسایی مواردی که به بهبود جدی نیاز دارند، بهبود مستمر عملکرد میسر نخواهد شد. تمامی موارد یادشده بدون اندازه‌گیری و ارزیابی امکان‌پذیر نیست. (عبدی؛ ۱۳۹۰)

لرد کلونین فیزیک‌دان انگلیسی در مورد ضرورت اندازه‌گیری می‌گوید: «هرگاه توانستیم آنچه درباره آن صحبت می‌کنیم اندازه گرفته و در قالب اعداد و ارقام بیان کنیم، می‌توانیم ادعا کنیم که درباره موضوع مورد بحث چیزهایی می‌دانیم، در غیر این صورت آگاهی و دانش ما ناقص بوده و هرگز به مرحله بلوغ نخواهد رسید.» علم مدیریت نیز مبین این مطالب است. هرچه را که نتوانیم اندازه‌گیری کنیم نمی‌توانیم کنترل کنیم و هرچه را که نتوانیم کنترل کنیم مدیریت آن امکان‌پذیر نخواهد بود. موضوع اصلی در تمام تجزیه و تحلیل‌های سازمانی، عملکرد است و بهبود آن مستلزم اندازه‌گیری است و از این رو یک سازمان بدون سیستم ارزیابی عملکرد قابل تصور نیست.

همچنین صاحب‌نظران و محققان معتقدند که ارزیابی عملکرد، موضوعی اصلی در تمامی تجزیه و تحلیل‌های سازمانی است و تصور سازمانی که دارای ارزیابی و اندازه‌گیری عملکرد نباشد، مشکل است. ارزیابی و اندازه‌گیری عملکرد موجب هوشمندی سیستم و برانگیختن افراد به منظور رفتار مطلوب می‌شود و بخش اصلی تدوین و اجرای سیاست سازمانی است. ارزیابی و اندازه‌گیری عملکرد بازخورد لازم را در موارد زیر ارائه می‌کند:

۱. با پیگیری میزان پیشرفت در جهت اهداف تعیین‌شده مشخص می‌شود که آیا سیاست‌های تدوین‌شده به صورت موفقیت‌آمیزی به اجرا درآمده‌اند یا خیر.
۲. با اندازه‌گیری نتایج مورد انتظار سازمانی و همچنین ارزیابی و اندازه‌گیری و رضایت کارکنان و مشتری‌ها مشخص می‌شود که آیا سیاست‌ها به طور صحیح تدوین‌شده‌اند یا خیر.
۳. ارزیابی و اندازه‌گیری عملکرد امکان شناسایی زمینه‌هایی را که مدیریت باید توجه بیشتری به آن‌ها بکند میسر می‌سازد و به شناسایی فرصت‌ها و محدودیت‌ها کمک می‌کند.

۴. ارزیابی عملکرد باعث ایجاد اطلاعات برای مدیران در تصمیم‌گیری‌های مدیریتی خواهد بود، زیرا بخش زیادی از اطلاعات لازم برای تصمیم‌گیری‌های مدیریتی از طریق اندازه‌گیری و ارزیابی سیستم عملکرد فراهم می‌آید. هر تلاشی که به منظور دستیابی به موفقیت صورت می‌گیرد باید دارای چارچوبی باشد و بهبود عملکرد سازمانی باید بر پایه فرایندی باشد که «چرخه عملکرد» نامیده می‌شود. هر برنامه عملکرد سازمانی باید از اندازه‌گیری عملکرد و بعد ارزیابی عملکرد شروع کند.

پایش و ارزیابی

ارزیابی اثربخشی برنامه بر اساس میزان تحقق اهداف ویژه و زیرمجموعه‌هایش تبیین می‌شود. بدین منظور اثربخشی برنامه به این موارد برمی‌گردد:

- ارتقاء دانش خطر و آگاهی عمومی؛
 - ارتقاء توان سازمانی در ارتباط با کاهش خطر؛
 - ارتقاء دسترسی به سیستم هشدار سریع چند مخاطره‌ای؛
 - ارتقاء میزان سرمایه‌گذاری و جایگاه بیمه در انتقال خطر؛
 - ارتقاء جایگاه ملاحظات کاهش خطر در طرح‌های توسعه‌ای؛
 - کاهش آسیب‌پذیری کالبدی؛
 - کاهش آسیب‌پذیری غیر کالبدی.
- شاخص‌های اثربخشی در ارتباط با هر یک از اهداف ویژه، در قالب شاخص‌های ترکیبی و در دو دسته شاخص‌های اثربخشی نسبی (سالانه) و شاخص‌های اثربخشی تراکمی یا مطلق تدوین می‌شود.

در کنار اثربخشی، عملکرد دستگاه‌های موضوع ماده ۲ قانون مدیریت بحران (قوای سه‌گانه جمهوری اسلامی ایران اعم از وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری دولتی، شرکت‌های بیمه دولتی و همچنین مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی، مؤسسات عمومی، بنیادها و نهادهای انقلاب اسلامی، نیروهای نظامی، امنیتی و انتظامی، کلیه نهادها و واحدهای زیر نظر مقام معظم رهبری با اذن معظم‌له و دستگاه‌ها و واحدهایی که شمول قانون بر آن‌ها مستلزم ذکر یا تصریح نام است، اعم از اینکه قانون خاص خود را داشته یا از قوانین و مقررات عام تبعیت کنند و مؤسسات و شرکت‌های وابسته یا تابعه آن‌ها مشمول این قانون

هستند). در اجرای برنامه ملی کاهش خطر حوادث و سوانح، با استفاده از دو گروه شاخص مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. از طرفی ارزیابی اجرای برنامه به شاخص‌های تدوین‌شده در برنامه اقدام بازمی‌گردد. بدین منظور تمامی دستگاه‌های دارای مسئولیت در برنامه اقدام باید گزارش عملکرد شاخص‌های مربوط به خود را به‌صورت سالانه به سازمان مدیریت بحران کشور ارائه دهند. میزان اجرای برنامه ملی کاهش خطر حوادث و سوانح در پنج سال بر اساس تجمیع گزارش‌های دریافتی از سازمان‌ها ارزیابی خواهد شد.

از طرف دیگر، عملکرد دستگاه‌های موضوع ماده ۲ قانون با استفاده از شاخص‌های تدوین‌شده توسط کارگروه پایش و ارزیابی قابل ارزیابی خواهد بود. این شاخص‌ها با توجه به حوزه فعالیت دستگاه و به تفکیک مراحل پیشگیری و کاهش خطر، آمادگی، پاسخ، بازسازی و بازتوانی تدوین‌شده و به تأیید دستگاه‌ها رسیده‌اند. شاخص‌های تدوین‌شده در ارتباط با مرحله پیشگیری و کاهش خطر، در برنامه حاضر در کنار شاخص‌های تدوین‌شده در برنامه اقدام مخاطره محور، تعیین‌کننده عملکرد دستگاه‌ها خواهند بود.

حوادث مرتبط با عملیات غیر جنگی ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸

حادثه پلاسکو: ساعت ۷:۵۹ صبح پنجشنبه ۳۰ دی‌ماه، وقوع آتش‌سوزی در ساختمان پلاسکو به سامانه آتش‌نشانی شهر تهران اطلاع داده شد. طبق اعلام مراجع رسمی، ساختمان پلاسکو از طبقه هشتم به بالا دچار حریق شده بود. شدت حادثه به حدی بود که عبور و مرور در خیابان‌های اطراف را دچار مشکل و اختلال کرده و دود ناشی از حادثه، آسمان منطقه را فراگرفته بود. حوالی ساعت ۱۱:۳۰ و درحالی‌که تعداد زیادی آتش‌نشان در داخل ساختمان در حال کنترل آتش بودند، همه ساختمان پلاسکو به‌طور عمودی درون خود فروریخت و به‌این‌ترتیب اولین ساختمان مدرن خاورمیانه به‌صورت کامل تخریب شد (خبرگزاری ایسنا، ۱۳۹۵) بر اثر این حادثه ناگوار ۱۶ آتش‌نشان به شهادت رسیدند. عملیات آواربرداری پلاسکو ۹ روز طول کشید و طی آن ۱۹۰۰ کامیون حدود ۲۰ هزار تن خاک و نخاله را از محل خارج کردند.

مرگبارترین حادثه ریلی ایران: برخورد قطار در محور سمنان - دامغان که ۵ آذرماه سال ۱۳۹۵ رخ داد، یکی از مرگبارترین حوادث ریلی ایران پس از حادثه نیشابور به شمار می‌رود. ماجرا از این‌قرار بود که دو قطار مسافربری در حوالی «ایستگاه هفت‌خون» در محور سمنان - دامغان با یکدیگر برخورد کردند. در این حادثه که در ساعت ۷:۲۲ صبح

به وقوع پیوست، قطار سمنان - مشهد از پشت به قطار تبریز - مشهد که در همان ریل متوقف بود، برخورد کرد. در پی برخورد دو قطار، چهار واگن از ریل خارج و پنج واگن نیز دچار حریق شد. در این حادثه ۴۷ نفر از هم‌وطنانمان کشته و ۱۰۳ نفر نیز مصدوم شدند. علت این حادثه خطای انسانی بود (خبرگزاری ایسنا، ۱۳۹۵).

آبی که جهرم و اهواز را با خودش برد: چند شهر ایران در سال ۱۳۹۵ درگیر سیل شدند و سیل جهرم و اهواز مدتی طولانی در صدر خبرها قرار گرفتند. سیلاب‌های ناشی از طغیان رودخانه کارون به اهواز رسید و اهالی چند روستای این شهرستان را با سیلاب درگیر کرد. شهرستان جهرم نیز به دلیل شکسته شدن سد محمدآباد گرفتار این بلای طبیعی شد. بعد از بارش باران، حجم آب زیادی وارد این سد شد که به موجب آن قسمتی از سد شکسته و آب آن تخلیه و وارد شهر جهرم شد. سیل خسارت و خرابی زیادی به این مناطق وارد کرد (خبرگزاری ایسنا، ۱۳۹۵).

سیاهی و مرگ: اولین بحران سال ۹۶ انفجار معدن زغال‌سنگ «یورت» در استان گلستان در روز چهارشنبه ۱۳ اردیبهشت بود که در آن حادثه ۴۳ معدنچی جان باختند.

زلزله کرمانشاه: زمین‌لرزه‌ای به بزرگی ۶.۳ ریشتر، ساعت ۲۱ و ۴۸ دقیقه و ۱۶ ثانیه یکشنبه ۲۱ آبان، منطقه ازگله کرمانشاه در نزدیکی مرز ایران و عراق را لرزاند. قدرت این زلزله به حدی بود که حتی برخی ساکنان تهران نیز در منازل خود این زمین‌لرزه را حس کردند؛ اما چون دقایقی قبل از این زلزله چند پیش‌لرزه در این منطقه احساس شده بود، برخی از اهالی به خیابان‌ها رفتند و به این ترتیب از تعداد تلفات حادثه به میزان قابل توجهی کم شد. در این زلزله حدود ۶۰۰ نفر کشته و بیش از ۹۰۰۰ نفر مصدوم شدند. حدود ۷۰ هزار نفر نیز طبق برآوردهای اولیه بی‌خانمان شدند. به گفته معاون بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، در این زلزله، ۱۲ هزار واحد مسکونی شهری و روستایی به صورت ۱۰۰ درصد تخریب شدند و ۱۵ هزار واحد مسکونی هم نیازمند تعمیر بودند. مخالفت ایران با دریافت کمک‌های خارجی، کمک‌رسانی گسترده ارتش و سپاه، کمپین‌های گسترده برای جمع‌آوری کمک‌های مردمی و کشمکش بر سر کیفیت مسکن مهر شهرهای زلزله‌زده از ابعاد این حادثه بود.

زلزله در تهران: پایتخت‌نشینان شامگاه چهارشنبه ۲۹ آذر ۱۳۹۶، در آستانه شب یلدا که به بلندترین شب سال مشهور است، با ترس و اضطراب زلزله شب‌های بسیار طولانی‌تری را سپری کردند. زلزله‌ای به بزرگی ۵.۲ ریشتر زیر پای تهرانی‌ها را لرزاند و آن‌ها را راهی

خیابان کرد. گرچه این حادثه هیچ خسارتی نداشت اما ترافیک سنگین ناشی از این اتفاق و هجوم مردم وحشتزده به پمپ‌بنزین‌ها، نمونه‌ای کوچک از بحران احتمالی آینده تهران را پیش روی مسئولان و مردم گذاشت و کمبود زیرساخت‌ها و امکانات و لوازم رسیدگی به بحرانی به این بزرگی را به رخ کشید.

سانچی در آتش: شنبه ۱۶ دی ۱۳۹۶ یک فروند نفت‌کش به نام «سانچی» متعلق به شرکت ملی نفت‌کش ایران که برای تحویل میعانات گازی از عسلویه به مقصد کره جنوبی حرکت کرده بود در سواحل چین با یک کشتی فله‌بر چینی به نام «کریستال» برخورد کرد. محموله نفت‌کش سانچی، نفت فوق سبک با درجه اشتعال بسیار بالا بود که این موجب آتش‌سوزی گسترده و انفجارهای مهیب در کشتی سانچی شد. در این حادثه ۳۲ خدمه کشتی که ۳۰ نفرشان ایرانی بودند ناپدید شدند و بعد از چند روز تلاش برای یافتن پیکر قربانیان فقط سه نفر از آن‌ها پیدا شدند. با وجود تمام تلاش‌ها برای خاموش کردن آتش، سانچی سوخت و غرق شد اما خبری از باقی پیکرها نشد که نشد. دولت به احترام جان‌باختگان حادثه نفت‌کش سانچی و خانواده‌های داغدار آنان، روز دوشنبه ۲۵ دی را در سراسر ایران عزای عمومی اعلام کرد.

سقوط از ارتفاع چهارهزارمتری: ۲۹ بهمن ۱۳۹۶ یک فروند هواپیمای ای. تی. آر مسافری متعلق به شرکت هواپیمایی آسمان که از تهران عازم یاسوج بود از صفحه رادار محو شد. این هواپیما ۵۰ دقیقه بعد از پرواز در ارتفاع چهار هزار متری کوه دنا سقوط کرد و تمامی ۶۶ سرنشین آن جان باختند و به دلیل صعب‌العبور بودن محل سقوط و بارش برف و کولاک، پیدا کردن لاشه هواپیما و انتقال اجساد توسط نیروهای ویژه ارتش انجام پذیرفت.

اتوبوس مرگ در دانشگاه آزاد: سه‌شنبه چهارم دی‌ماه، واژگونی اتوبوس دانشجویان در دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات تهران، منجر به مرگ ۹ دانشجو و مصدومیت ۲۷ نفر دیگر شد.

سیل فروردین ۹۸ خوزستان: بارندگی‌های شدید ابتدای سال ۱۳۹۸ و عدم مدیریت آب جاری سد کارون ۳ منجر به سیل خوزستان شد، سیلاب‌های ناشی از طغیان رودخانه کارون به اهواز رسید و اهالی بسیاری از شهرستان‌های خوزستان را با سیلاب درگیر کرد.

پیشینه‌های پژوهش

جدول (۱) پیشینه تحقیقات انجام شده

کشور	اهداف	افق زمانی	روش‌شناسی‌ها
ایران	توانمندی ارتش در مدیریت بحران و پدافند غیرعامل	۶ سال	کاربردی/ توصیفی (۱۳۹۶)
ایران	رابطه بین ارتباطات سازمانی و مدیریت بحران در ارتش جمهوری اسلامی ایران	۷ سال	کاربردی/ توصیفی (۱۳۹۵)
ایران	چگونگی عملیات ارتش و مردم در قرارگاه‌های منطقه‌ای نزاجا	۵ سال	کاربردی/ توصیفی (۱۳۹۷)

روش‌شناسی پژوهش

نوع تحقیق کاربردی و روش اجرای تحقیق توصیفی است و از آنجا که در فرایند تحقیق پیش‌رو از داده‌های کیفی و کمی استفاده شده است؛ بنابراین رویکرد تحقیق آمیخته است. با توجه به اینکه پژوهشگر سعی کرده است درک بهتری از متغیرهای تعریف شده ارائه کند، اقدام به تهیه فرم مصاحبه، پرسش‌نامه و بررسی اسناد و مدارک کرده و داده‌ها و یافته‌های حاصله را در هر دو بعد کمی و کیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است.

جامعه مورد مطالعه: جامعه آماری این پژوهش برای مرحله کیفی (مصاحبه) شامل تعدادی از صاحب‌نظران و خبرگان مرتبط با موضوع در سطح آجا و نیروهای چهارگانه و مدیران کشوری هستند که سابقه فعالیت در سطوح مختلف فرماندهی، ستادی و عملیاتی داشته‌اند.

جامعه آماری: همچنین جامعه آماری برای مرحله کمی (پرسشنامه با طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت) شامل هیئت‌رئیس آجا و نیروها، معاونت‌های عملیات نیروها، فرماندهان قرارگاه منطقه‌ای و هم‌تراز از سایر نیروها، فرمانده و معاونت‌های آموزش و پژوهش دافوس آجا و استادان دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا و پیشکسوتان و صاحب‌نظران نظامی در حوزه عملیات غیرجنگی هستند، این افراد آشنا به مباحث مربوط به عملیات غیرجنگی و سابقه تصدی در مشاغل فرماندهی، آموزشی و عملیاتی و دارای مشاغل و رتبه ۱۷ به بالا که در مجموع با این احتساب و محاسبه ضریبی جهت رعایت محرمانگی، جامعه آماری حدود ۱۱۰ نفر برآورد شد. این جامعه آماری شامل کارکنانی از هیئت‌رئیس آجا و نیروها، معاونت عملیات آجا، معاونت آماد و پشتیبانی و تحقیقات صنعتی آجا و نیروها، معاونت مهندسی و پدافند غیرعامل آجا و نیروها، معاونت عملیات نزاجا، معاونت عملیات نه‌اجا، معاونت

عملیات نذاجا، معاونت عملیات نپاجا، فرماندهان قرارگاه منطقه‌ای و هم‌تراز از سایر نیروها، فرمانده و معاونت‌های آموزش و پژوهش دافوس آجا و پیشکسوتان و صاحب‌نظران نظامی سازمان مدیریت بحران کشور بوده‌اند.

در این پژوهش برای تعیین حجم نمونه آماری از فرمول کوکران استفاده شده است. حجم نمونه شامل ۶۰ نفر از اعضای جامعه آماری هستند و روش نمونه‌گیری تصادفی طبقاتی بود. روش نمونه‌گیری در این تحقیق به صورت تصادفی طبقاتی است. روش و ابزار جمع-آوری اطلاعات و داده‌ها به روش میدانی شامل مصاحبه، پرسش‌نامه و روش کتابخانه‌ای شامل کتاب و نشریات علمی، گزارش‌ها و اسناد، آئین‌نامه، سایت‌های اینترنتی و وب‌گاه است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

در فرضیه اول به نظر می‌رسد عملیات امداد بلایای طبیعی (ایجاد آمادگی، واکنش به بحران، کاهش اثر فاجعه‌ای و ترمیم و بازسازی) در ارزیابی عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات غیر جنگی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ تأثیر مثبت دارد. ماحصل نظرخواهی طی ۷ سؤال از جامعه نمونه مطرح شد که به منظور تجزیه و تحلیل و مشخص ساختن اطلاعات به دست آمده، نتایج پاسخ‌های پژوهش خوانندگان به سؤالات مطرح شده در فرضیه یکم از طریق جدول شماره (۲) ارائه می‌گردد:

جدول (۲) توزیع فراوانی مربوط به پاسخ‌های مطرح شده در سؤالات فرضیه اول

سؤال	سؤال‌های فرضیه یکم	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱	میزان عملکرد فرماندهان ارشد ارتش در عملیات امداد بلایای طبیعی به عنوان یک تیم هماهنگ	۲۰	۱۸	۱۳	۲	۷
۲	میزان استفاده از تمام توان ارتش جهت هدایت عملیات امداد بلایای طبیعی	۱۹	۲۶	۱۰	۲	۳
۳	میزان تحقق اهداف عملیات امداد بلایای طبیعی با مشارکت کارکنان	۱۱	۲۴	۱۲	۵	۸
۴	میزان تأثیرگذاری اختصاص اعتبار معین جهت عملیات امداد بلایای طبیعی بر عملکرد ارتش	۱۳	۲۲	۱۳	۵	۷
۹	میزان تعهد و حمایت فرماندهان ارشد و میانی نسبت به رعایت قانون مرتبط با محیط زیست در عملیات غیر جنگی	۱۷	۲۱	۱۲	۳	۷
۱۴	میزان رضایت مردم مناطق اجرای عملیات غیر جنگی، از عملکرد آجا	۱۹	۲۶	۱۰	۲	۳

۸	۵	۱۲	۲۴	۱۱	میزان عملکرد ارتش در عملیات غیرجنگی در دو مؤلفه امداد بلايای طبیعی و کمک بشردوستانه از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸	۱۵
۶	۳	۱۲	۲۳	۱۶	میانگین فراوانی	
۱۰	۵	۲۰	۳۸	۲۷	درصد فراوانی	

اولویت‌بندی در خصوص تأثیر عملیات امداد بلايای طبیعی در ارزیابی عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات غیرجنگی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸، با استفاده از جدول زیر حاصل شد:

جدول (۳) توزیع فراوانی مربوط به میانگین پاسخ‌های مطرح‌شده در سؤال‌های فرضیه اول

اولویت	میانگین	سؤال‌های فرضیه یکم	سؤال
۷	۳.۴	میزان عملکرد فرماندهان ارشد ارتش در عملیات امداد بلايای طبیعی به‌عنوان یک تیم هماهنگ	۱
۱	۴.۰۱	میزان استفاده از تمام توان ارتش جهت هدایت عملیات امداد بلايای طبیعی	۲
۶	۳.۵	میزان تحقق اهداف عملیات امداد بلايای طبیعی با مشارکت کارکنان	۳
۴	۳.۶۵	میزان تأثیرگذاری بر عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران، با اختصاص اعتبار معین جهت عملیات امداد بلايای طبیعی به ارتش.	۴
۵	۳.۶۳	میزان تعهد و حمایت فرماندهان ارشد و میانی نسبت به رعایت قانون مرتبط با محیط‌زیست در اجرای عملیات غیرجنگی	۹
۲	۴	میزان رضایت مردم مناطق اجرای عملیات غیرجنگی، از عملکرد ارتش ج.ا. ایران	۱۴
۳	۳.۷	میزان عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات غیرجنگی در دو مؤلفه امداد بلايای طبیعی و کمک بشردوستانه از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸	۱۵

در آزمون فرضیه اول این پژوهش از آزمون کای - مربع (آزمون خی دو) استفاده شده است. به نظر می‌رسد عملیات امداد بلايای طبیعی در ارزیابی عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات غیرجنگی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ تأثیر ندارد: H_0
به نظر می‌رسد عملیات امداد بلايای طبیعی در ارزیابی عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات غیرجنگی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ تأثیر دارد: H_1

Sig	درجه آزادی	Chi-Square (خی دو)	تعداد
۰.۰۱۳	۳	۸.۱۳۳	۶۰

در فرضیه دوم به نظر می‌رسد عملیات کمک بشردوستانه (مقابل با حوادث مصنوعی (بشری) و (کاهش حوادث غیرمترقبه) در ارزیابی عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات غیرجنگی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ تأثیر مثبت دارد. ماحصل نظرخواهی در خصوص تأثیر عملیات کمک بشردوستانه (مقابل با حوادث مصنوعی (بشری) و کاهش حوادث غیرمترقبه) در ارزیابی عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات غیرجنگی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸، طی ۸ سؤال از جامعه نمونه مطرح شد که به‌منظور تجزیه و تحلیل و مشخص ساختن اطلاعات به‌دست‌آمده، نتایج پاسخ‌های پژوهش‌خوانندگان به سؤالات مطرح‌شده فرضیه دوم از طریق جدول زیر ارائه می‌شود:

جدول (۴): توزیع فراوانی مربوط به پاسخ‌های مطرح‌شده در سؤال‌های فرضیه دوم

سؤال	سؤال‌های فرضیه دوم	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۵	میزان مشارکت نیروهای تابعه آجا در عملیات کمک بشردوستانه	۱۳	۲۷	۸	۶	۶
۶	میزان تولید دانش در آجا در خصوص عملیات کمک بشردوستانه	۲۴	۱۲	۱۶	۲	۶
۷	میزان رضایت کارکنان آجا در اجرای عملیات کمک بشردوستانه	۱۸	۲۰	۱۲	۴	۶
۸	میزان سرعت آجا در تصمیم‌گیری و اجرای عملیات کمک بشردوستانه	۱۲	۲۴	۱۲	۴	۸
۱۰	میزان تأثیرگذاری عملیات غیرجنگی آجا در جامعه	۲۱	۲۳	۱۲	۱	۳
۱۱	میزان پایش منظم و ارزیابی عملکرد آجا در عملیات غیرجنگی	۱۶	۲۱	۱۲	۴	۷
۱۲	میزان تقدیر مسئولین کشوری و لشکری از آجا در عملیات غیرجنگی	۹	۲۷	۱۳	۴	۷
۱۳	میزان شرکت مراکز دانشگاهی و پژوهشی آجا در اجلاس‌ها و سمینارهای علمی عملیات غیرجنگی داخلی و خارجی	۲۰	۱۸	۱۳	۲	۷
	میانگین فراوانی	۱۷	۲۲	۱۲	۳	۶
	درصد فراوانی	۲۸	۳۷	۲۰	۵	۱۰

اولویت‌بندی عملکرد عملیات کمک بشردوستانه در عملکرد آجا در عملیات غیرجنگی، با استفاده از جدول (۵) به شرح زیر حاصل گردید:

جدول (۵): توزیع فراوانی مربوط به میانگین پاسخ‌های مطرح‌شده در سؤال‌های فرضیه دوم

سؤال	شاخص‌های فرضیه دوم	میانگین	اولویت
۵	میزان مشارکت نیروها و سازمان‌های تابعه آجا در عملیات کمک بشردوستانه	۳.۶	۵
۶	میزان تولید دانش در ارتش جمهوری اسلامی ایران در خصوص عملیات کمک بشردوستانه	۳.۷	۲

۳	۳.۶۶	میزان رضایت کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران در اجرای عملیات کمک بشردوستانه	۷
۶	۳.۵	میزان سرعت آجا در تصمیم‌گیری و اجرای عملیات کمک بشردوستانه	۸
۱	۴	میزان تأثیرگذاری عملیات غیرجنگی ارتش جمهوری اسلامی ایران در جامعه	۱۰
۴	۳.۶۲	میزان منظم پایش و ارزیابی عملکرد آجا در عملیات غیرجنگی	۱۱
۷	۳.۴۵	میزان تقدیر مسئولین کشوری و لشکری از آجا در عملیات غیرجنگی	۱۲
۸	۳.۰۷	میزان شرکت مراکز دانشگاهی و پژوهشی آجا در اجلاس و سمینارهای علمی عملیات غیرجنگی داخلی و خارجی	۱۳

در آزمون فرضیه دوم این پژوهش جهت بررسی تصادفی نبودن پاسخ‌های نمونه آماری فرضیه‌های تحقیق از آزمون خی‌دو استفاده شده است. این آزمون برای بررسی دو متغیر که دست‌کم یکی از آن‌ها کیفی است، استفاده می‌شود. در این آزمون فراوانی‌های مشاهده‌شده با فراوانی‌های مورد انتظار استقلال دو متغیر مقایسه می‌شوند. از توزیع کای - مربع در آزمون فرضیه‌هایی که داده‌های مورد تجزیه و تحلیل به صورت فراوانی ارائه شده‌اند می‌توان استفاده کرد. به همین دلیل جهت بررسی تصادفی نبودن پاسخ‌های نمونه آماری فرضیه‌های تحقیق را مورد آزمون قرار می‌دهیم.

به نظر می‌رسد عملیات کمک بشردوستانه (مقابل با حوادث مصنوعی (بشری) و کاهش حوادث غیرمترقبه) در عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات غیرجنگی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ تأثیر ندارد: H_0

به نظر می‌رسد عملیات کمک بشردوستانه (مقابل با حوادث مصنوعی و کاهش حوادث غیرمترقبه) در عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات غیرجنگی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ تأثیر دارد: H_1

ضریب توافقی (ضریب شدت بستگی) چون χ^2 نشان‌دهنده آن است که بین دو صفت متغیر بستگی وجود دارد، برای محاسبه شدت آن (ضریب توافقی) از فرمول زیر استفاده می‌شود: شدت ضریب بستگی (ضریب توافقی) نشان‌دهنده آن است که عملکرد عملیات کمک بشردوستانه در عملکرد آجا در عملیات غیرجنگی به میزان ۸۲٪ بوده است؛ یعنی این دو متغیر از یکدیگر مستقل نبوده و بر همدیگر تأثیرگذار هستند.

تعداد	Chi-Square (خی دو)	درجه آزادی	Sig
۶۰	۷.۶۲۳	۳	۰.۰۲

تجزیه و تحلیل آمیخته: هر چند که وظایف سنگین و اصلی ارتش تأمین امنیت مرزها و استقلال جمهوری اسلامی ایران است؛ منتهی در چند سال پیش گفته، ارتش در تمام این بحران‌ها نقش آفرینی کرده و همانند وظایف اصلی با تمام امکانات و تجهیزات و نیروی انسانی به کمک مردم عزیز کشورمان شتافته و بر مبنای هر ۴ مؤلفه کاهش اثر فاجعه‌ای، ایجاد آمادگی، واکنش به بحران و ترمیم و بازسازی، وظایف خود را به خوبی انجام داده و بر محبوبیت این سازمان مقدس افزوده است.

وجود زیرساخت‌های لازم، تعهد و توانایی فرماندهان و کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران در کنار تجهیزات مهندسی و بهداشتی، شرایطی را به وجود آورده که در وقوع هر بلای طبیعی و غیرطبیعی نگاه و انتظارات مردم به ارتش جمهوری اسلامی ایران باشد. در همه این بلاها ارتش با حضور فوری و اقدامات مدبرانه ضمن ایجاد امکانات مقابله‌ای در راستای کاهش اثر فاجعه، آمادگی مقابله با موج‌های بعدی حوادث را احراز نموده و موفق شد تا بر پایه همین آمادگی‌ها، واکنش مناسب و حتی بهترین واکنش ممکن را به ابعاد رویداد نشان دهد.

با بررسی آرا و نظرات و تحلیل استنباطی و آزمون χ^2 و با در نظر گرفتن مقدار بحرانی و مقدار آماره آزمون به دست آمده، از آنجاکه آماره آزمون با درجه آزادی ۳ و سطح معنی‌دار ۰/۰۱۳، در ناحیه H_1 قرار می‌گیرد و از مقدار بحرانی جدول بزرگ‌تر است، لذا فرضیه صفر H_0 رد و فرضیه ادعا H_1 تأیید می‌شود، بنابراین نتیجه حاصله از تحلیل نظریه مصاحبه‌شوندگان و پژوهش خواندگان، مؤید فرضیه پژوهشی محقق (به نظر می‌رسد عملیات امداد بلایای طبیعی «ایجاد آمادگی، واکنش به بحران، کاهش اثر فاجعه‌ای و ترمیم و بازسازی» در ارزیابی عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات غیر جنگی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ تأثیر مثبت دارد) است.

عملیات کمک بشردوستانه مکانیزمی را ایجاد می‌کند که به وسیله آن شرکت‌کنندگان ارتش به عنوان بخشی از یک نیروی مشترک، چندملیتی و چند سازمانی برای تعدیل یا کاهش نتایج حوادث غیرمترقبه طبیعی یا مصنوعی (بشری) یا دیگر شرایط رایج (رنج بشر، بیماری، قحطی، شرایط سخت) در خارج از کشور فعالیت می‌کنند. ارتش جمهوری اسلامی

ایران در عملیات نظامی امداد کمک بشردوستانه یعنی حضور در آب‌های آزاد جهانی جهت مقابله با دزدان دریایی و تأمین امنیت بین‌المللی، حمل‌ونقل جهانی و همچنین در پشتیبانی از دولت بحران‌زده سوریه بسیار قوی، مؤثر و تأثیرگذار عمل کرده است. در عملیات غیرجنگی امداد بشردوستانه چه در زمینه پشتیبانی از ناوگروه‌های رزمی نداجا و چه در سایر زمینه‌ها، پشتیبانی پزشکی و بهداشتی به‌خوبی این مأموریت‌ها انجام پذیرفته است.

با توجه به تحلیل استنباطی و آزمون χ^2 و با در نظر گرفتن مقدار بحرانی و مقدار آماره آزمون به‌دست‌آمده، از آنجاکه آماره آزمون با درجه آزادی ۳ و سطح معنی‌دار ۰/۰۲، در ناحیه H_1 قرار می‌گیرد و از مقدار بحرانی جدول بزرگ‌تر است، لذا فرضیه صفر H_0 رد و فرضیه ادعا H_1 تأیید می‌شود، بنابراین نتیجه حاصله از تحلیل نظریه مصاحبه‌شوندگان و پژوهش خواندگان، مؤید فرضیه پژوهشی محقق (به نظر می‌رسد عملیات کمک بشردوستانه «مقابله با حوادث مصنوعی (بشری) و کاهش حوادث غیرمترقبه» در ارزیابی عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات غیرجنگی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ تأثیر مثبت دارد.) است.

نتیجه‌گیری

ارتش جمهوری اسلامی ایران در بلایای طبیعی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ در تمام این بحران‌ها نقش‌آفرینی کرده و همانند وظایف اصلی با تمام امکانات و تجهیزات و نیروی انسانی به کمک مردم عزیز کشورمان شتافته و بر مبنای هر ۴ مؤلفه کاهش اثر فاجعه‌ای، ایجاد آمادگی، واکنش به بحران و ترمیم و بازسازی وظایف خود را به‌خوبی انجام داده است و بر محبوبیت این سازمان مقدس افزوده است.

با بررسی آرا و نظرات کسب‌شده، اکثر افراد جامعه نمونه معتقدند که ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات امداد بلایای طبیعی بر مبنای هر ۴ مؤلفه کاهش اثر فاجعه‌ای، ایجاد آمادگی، واکنش به بحران و ترمیم و بازسازی وظایف خود را به‌خوبی انجام داده است و افراد جامعه آماری با اطمینان ۹۸٪ اعتقاد دارند که عملیات امداد بلایای طبیعی (ایجاد آمادگی، واکنش به بحران، کاهش اثر فاجعه‌ای و ترمیم و بازسازی) در ارزیابی عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات غیرجنگی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ تأثیر

مثبت دارد.

عملیات کمک بشردوستانه مکانیزمی را ایجاد می‌کند که به‌وسیله آن شرکت‌کنندگان ارتش به‌عنوان بخشی از یک نیروی مشترک، چندملیتی و چند سازمانی برای تعدیل یا کاهش نتایج حوادث غیرمترقبه طبیعی یا مصنوعی (بشری) یا دیگر شرایط رایج (رنج بشر، بیماری، قحطی، شرایط سخت) در خارج از کشور فعالیت می‌کنند. ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات نظامی امداد کمک بشردوستانه چه در حضور در آب‌های آزاد جهانی جهت مقابله با دزدان دریایی و تأمین امنیت بین‌المللی، حمل‌ونقل جهانی و چه در پشتیبانی از دولت بحران‌زده سوریه بسیار قوی، مؤثر و تأثیرگذار عمل کرده است. با بررسی آرا و نظرات کسب‌شده، در تجزیه‌وتحلیل و محاسبات کمی انجام‌شده، اکثر افراد جامعه نمونه معتقدند که ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات نظامی امداد کمک بشردوستانه چه در مقابله با حوادث مصنوعی (بشری) و چه در کاهش حوادث غیرمترقبه بسیار قوی، مؤثر و تأثیرگذار عمل کرده است و افراد جامعه آماری با اطمینان ۹۸٪ اعتقاد دارند که عملیات کمک بشردوستانه (مقابله با حوادث مصنوعی (بشری) و کاهش حوادث غیرمترقبه) در ارزیابی عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران در عملیات غیرجنگی از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ تأثیر مثبت دارد.

پیشنهادات

الف. معاونت عملیات آجا با مشارکت حداکثری در عملیات غیرجنگی با به‌کارگیری قابلیت‌ها و توانمندی‌های آجا در مدیریت بحران از طریق ایجاد زیرساخت‌های لازم، بهره‌گیری از اعتبارات و امکانات کشوری و تعامل با سازمان‌ها و نهادها به‌منظور مشارکت حداکثری و تداوم حضور قدرتمند آجا در این نوع عملیات اقدام کند.

ب. معاونت طرح و برنامه و بودجه آجا طی مکاتبه‌ای با مبادی مربوطه بازمهندسی ساختار سازمان مدیریت بحران کشور با ترکیبی از کارکنان آجا از طریق تعدیل در ساختار سازمانی موجود و تشکیل ساختار سازمانی جدید متناسب با جغرافیای خطر به‌منظور پوشش مناسب بحران و پیشگیری از گسترش دامنه بحران را خواستار شود.

ج. معاونت آمداد و پشتیبانی آجا به‌منظور استمرار عملیاتی در عملیات غیرجنگی نسبت به تقویت سامانه‌های آمادی مؤثر در مدیریت بحران از طریق احداث آمادگاه‌های شناور

تجهیزات در مناطق با سامانه‌های متحرک هوایی، ایجاد خطوط ریلی در مناطق خطرپذیر و آمایش مناسب یگان‌های آمادی اقدام کند.

د. معاونت عملیات آجا با بهره‌گیری از تجهیزات پیشرفته اطلاعاتی آجا از قبیل حسگرهای الکتریکی، رادارهای مراقبت زمینی، سامانه‌های جهت‌یاب، سامانه‌های شنود، فناوری‌های هوشمند و پهپادهای شناسایی با شعاع عملیاتی بالا برای پایش مستمر منطقه بحران و محیط پیرامونی به‌منظور اخذ تصمیمات مدیران در تسهیل فعالیت‌های آجا در منطقه بحران زده اقدام نماید.

هـ. دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا با همکاری سازمان مدیریت بحران کشور به‌منظور مکانیزه‌کردن کلیه اقدامات، تقویت مراکز داده، سهولت دسترسی به اطلاعات، انجام عملیات تخصصی مورد نیاز تعیین نقاط بحران خیز کشور، ترسیم نقشه خطر بلایای طبیعی در جغرافیای ملی و محلی کشور با تشکیل کارگروه‌های ترکیبی از آجا و سازمان مدیریت بحران و بررسی اسناد و مدارک به‌منظور تعیین نقاط بحران خیز کشور اقدام کند.

و- معاونت تربیت و آموزش آجا جهت فرماندهان رده‌بالای آجا هر ساله متناسب با نیاز، چندین دوره مدیریت بحران و نحوه عملکرد در عملیات غیرجنگی برگزار کند.

ز- معاونت اطلاعات آجا با دیپلماسی دفاعی و ارتباط با سایر کشورها زمینه حضور آجا در سایر کشورهای نیازمند به کمک نظامی و دفاع از ملت‌های مظلوم جهان را فراهم کند.

ح- معاونت طرح و برنامه‌بودجه آجا با عنایت به تکمیل عملیات غیرجنگی در مناطق بحران‌زده کشور با انجام مرحله ترمیم و بازسازی این مناطق، نسبت به جذب بودجه و اعتبارات لازم از دولت و مجلس اقدام و در اختیار معاونت مهندسی آجا قرار دهد.

قدردانی

از معاونت‌های عملیات آجا و نیروهای تابعه، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا و سازمان پدافند غیرعامل کشور بابت همکاری و هماهنگی با نویسندگان و نیز کلیه اندیشمندان و پژوهشگرانی که در خلال پژوهش، خالصانه دیدگاه‌ها و نقطه نظرات علمی و کارشناسی خود را ارائه نمودند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

منابع و مآخذ

آیین‌نامه‌ها

- آیین‌نامه اطلاعات رزمی ۵-۳۰، (۱۳۶۶)، گروه مؤلفان، تهران: انتشارات آجا.
- آیین‌نامه قوانین و مقررات ملی و بین‌المللی مدیریت بحران (۱۳۹۸)، سازمان مدیریت بحران کشور.
- آئین‌نامه عملیات، معین وزیری و یاسینی، (۱۳۷۹). انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد (دافوس)، جلد اول.
- آئین‌نامه سازمان و روش ستاد ۵-۱۰۱، (۱۳۷۶) انتشارات ارتش جمهوری اسلامی ایران، چاپ دوم.
- آئین‌نامه عملیات سپاه FM-100-15، (۱۳۸۴). نیروی زمینی ارتش امریکا، ترجمه: محمد تمنایی، ستاد مشترک سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

منابع فارسی:

- آزادی، فرزاد. (۱۳۹۸) آسیب‌شناسی حضور ارتش جمهوری اسلامی ایران در مدیریت بحران، تهران، نشر انتخاب.
- اسکندری؛ حمید. (۱۳۹۲) الگوهای سناریونویسی در مدیریت بحران، تهران، بوستان حمید.
- پرسشنامه ارزیابی عملکرد سازمان مان و همکاران (۱۹۹۹).
- حمدالله جمشیدی و همکاران. (۱۳۹۰) روش تحقیق با رویکرد نظامی، تهران، انتشارات دافوس.
- سرمد، زهره؛ حجازی، الهه و عباس بازگان (۱۳۹۰) روش تحقیق در علوم رفتاری، تهران: انتشارات آگه.
- مطالعات گروهی، گم ۹، (۱۳۹۶). چالش‌های طرح‌ریزی عملیات مشترک در آجا و ارائه راهکار مناسب، تهران: انتشارات دافوس، دانشکده جنگ.
- دهقان، حبیب‌الله؛ مرادی حبیب؛ عظیمی امجد. (۱۳۹۰) بررسی و تبیین رابطه بین ارتباطات سازمانی و مدیریت بحران در ارتش جمهوری اسلامی ایران انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا.

- حاجیانی، ابراهیم. (۱۳۹۵). روش‌شناسی طراحی و تدوین الگوی مطلوب در پژوهش‌های اطلاعاتی، فصلنامه راهبرد، شماره ۷۸.

منابع لاتین:

- Przybelski, Tom, (August 2010.). Analyzing Warfare, Newport, RI: Naval War College,
- Robin Mann, Oludotun Adebajo, Dennis Kehoe, (1999) “An assessment of management systems and business performance in the UK food and drinks industry”, British Food Journal, Vol. 101, No. 1, pp. 5- 21.

وبگاه‌ها:

- 1-https://www.civilica.com/Paper-ICCACS02-CACS02_108.html.
- 2-<https://WWW.Parsi.Wikipedia.org/wiki>
- 3- <https://www.isna.ir/news>.